

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi eräiden Suomen tuotavien näyttelyesineiden takavarikoinnin kieltämisestä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eräiden Suomeen tuotavien näyttelyesineiden takavarikoinnin kieltämisestä. Lain mukaan kansainvälisen kulttuurivaihdon ylläpitämiseksi sekä taiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti merkittävien näyttelyiden järjestämisen edistämiseksi voitaisiin määrätä Suomeen lainaksi tuotavaa näyttelyesinettä koskeva takavarikointikielto, joka turvaisi esineen palauttamisen lainaksi antajalle.

Takavarikointikielto käsittäisi kiellon ottaa näyttelyesine takavarikkoon tai muuten viranomaisen haltuun taikka kohdistaa esineeseen muu sellainen turvaamistoimi tai täytäntöönpanotoimi, joka estäisi esineen palauttamisen. Jos esineeseen on kiellosta huolimatta kohdistettu tällainen toimenpide, asianomaisen viranomaisen tai tuomioistuimen olisi kumottava se.

Takavarikointikiellosta päättäisi opetus- ja kulttuuriministeriö. Kiellon antamisen edellytyksenä olisi näyttelyn yleisen merkityksen lisäksi se, että näyttelyn järjestäisi julkisoikeudellinen yhteisö tai yleishyödyllinen yksityisoikeudellinen oikeushenkilö. Kielto voitaisiin antaa enintään vuodeksi.

Takavarikointikieltoa ei voitaisi antaa, jos on syytä olettaa, että näyttelyesine on rikoksella joltakulta viety tai että esineen omistussuhteet ovat riidanalaiset. Kieltoa ei myöskään annettaisi, jos se olisi ristiriidassa Suomea velvoittavan kansainvälisen sopimuksen tai Euroopan yhteisön lainsäädännön kanssa. Kaupallisia näyttelyitä varten takavarikointikieltoa ei annettaisi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Kulttuuri- ja taide-esineiden kansainvälisen näyttelytoiminnan merkitys maamme kulttuuri- ja taide-elämälle on huomattava. Näyttelyjen välityksellä tapahtuu merkittävä osa kansainvälisestä vuorovaikutuksesta.

Näyttelyesineisiin kohdistuvat pakkokeinot ovat saaneet kansainvälistä huomiota viime vuosina, kun näyttelyä varten lainassa olleita taideteoksia tai muita esineitä on näyttelyn järjestäjän valtion alueella vaadittu takavarikoitaviksi lähinnä kahdella perusteella. Ensinnäkin lainassa olleiden esineiden omistusoikeuteen on kohdistettu vaatimuksia tapauksissa, joissa esineet ovat joutuneet pois omistajan hallinnasta esimerkiksi kansallistamisen tai sotatapahtumien yhteydessä. Toiseksi takavarikointia on vaadittu taideteoksia tai muita esineitä lainaksi antaneen valtion velasta.

Anastetun omaisuuden palauttamisesta alkuperäiselle omistajataholle on useissa maissa säädetty lailla. Lisäksi monissa maissa on perustettu kulttuuriomaisuuden omistusoikeutta tutkivia ja palauttamista käsitteleviä toimielimiä. Myös monissa valtioiden välisissä konferensseissa asiaa on käsitelty. Lisääntynyt kansainvälinen näyttelyvaihto tuo usein julkisuuteen aikaisemmin tietymättömissä olleita taideteoksia ja muuta kulttuuriomaisuutta.

Uhka pakkokeinojen kohdistamisesta näyttelyesineisiin on eräissä tapauksissa johtanut haluttomuuteen lainata kulttuuriesineitä kansainvälisiin näyttelyihin. Kansainvälinen kehitys näyttää kulkevan kohti näyttelyjä varten lainattujen esineiden takavarikoinnin kieltävää lainsäädäntöä, jolla eräin edellytyksin estetään pakkokeinojen käyttöä tällaisissa tapauksissa. Tällaista lainsäädäntöä ei nykyisin ole Suomessa. Museo-, kulttuuri- ja taideesineet ovat yleisen lainsäädännön edellytyksin takavarikon ja muiden pakkokeinojen piirissä, ja poikkeuksen tekeminen edellyttää erityistä lainsäädäntöä.

Edellä sanotuista syistä olisi tarpeen säätää lailla Suomeen tuotavien näyttelyesineiden

takavarikoinnin kieltämisestä eräissä tapauksissa.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Taidenäyttelyiden valtioneuvoston antetun lain (411/1986) mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää valtioneuvoston taiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti merkittävälle taikka kansainvälisen kulttuurivaihdon kannalta tärkeälle näyttelylle, jonka järjestää kotimainen julkisyhteisö tai yleishyödyllinen yhteisö tai säätiö. Valtioneuvosto myöntää näyttelyesineille aiheutuvien vahinkojen korvaamisen varalta. Korvattavia vahinkoja ovat korjauskustannukset ja muut vahingosta aiheutuneet suoranaiset kustannukset sekä arvonalennus taikka tuhoutuneen tai hukatun esineen arvo.

Valtioneuvosto voidaan myöntää myös ulkomailta Suomeen lainatun näyttelyesineen vahingoittumisen varalta. Valtioneuvoston koskevassa laissa ei kuitenkaan suojata näyttelyesineitä takavarikolta, turvaamistoimilta tai täytäntöönpanolta. Toisaalta takavarikkoa, turvaamistoimia tai täytäntöönpanoa koskevissa laeissa ei ole säännöksiä näyttelyesineistä. Näihin lakeihin sisältyy kuitenkin säännöksiä eri toimenpiteiden aiheuttaman haitan minimoinnista, mikä voi yksittäistapauksessa jo sinällään estää näyttelyesineen takavarikoinnin.

Suomen voimassa olevan lainsäädännön mukaan takavarikko tai muu turvaamistoimi voi perustua oikeudenkäymiskaaren 7 luvun säännöksiin, todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa riita-asioissa annettuun lakiin (344/2000), pakkokeinolain (450/1987) 3 ja 4 luvun mukaiseen rikosasioihin liittyvään hukkaamiskieltoon ja takavarikkoon tai omaisuuden tai todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa annettuun lakiin (540/2005).

Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 1 ja 2 §:ssä säädetään niistä tilanteista, joissa tuomioistuimien voi määrätä vastapuolen omaisuutta pan-

tavaksi takavarikkoon. Luvun 3 §:ssä säädetään muusta turvaamistoimesta. Pykälän mukaan tuomioistuin voi tietyin edellytyksin sakon uhalla kieltää vastapuolta tekemästä jotakin tai ryhtymästä johonkin, määrätä vastapuolen sakon uhalla tekemään jotakin, oikeuttaa hakijan tekemään tai teettämään jotakin, määrätä vastapuolen omaisuutta pantavaksi toimitsijan haltuun ja hoitoon tai määrätä jostakin muusta toimenpiteestä, joka on tarpeen hakijan oikeuden turvaamiseksi.

Todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijän-oikeuksia koskevissa riita-asioissa annetun lain 2 §:n mukaan tuomioistuin voi määrätä pantavaksi takavarikkoon sellaisen aineiston, jolla voidaan olettaa olevan todisteena merkitystä kyseisessä riita-asiassa.

Pakkokeinolain 3 luvun mukaan tuomioistuin voi tietyin edellytyksin panna omaisuutta hukkaamiskieltoon tai takavarikkoon. Pakkokeinolain 4 luvun mukaan esine tai asiakirja voidaan takavarikoida, jos on syytä olettaa, että se voi olla todisteena rikosasiassa tai on rikoksella joltakulta viety taikka että tuomioistuin julistaa sen menetetyksi.

Omaisuuuden tai todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa annetun lain mukaan voidaan rikosasiassa omaisuutta määrätä hukkaamiskieltoon, vakuustakavarikkoon tai takavarikkoon Suomessa toisen jäsenvaltion oikeusviranomaisen pyynnöstä.

Lisäksi ulosottoa koskevien säännösten perusteella ulosottoviranomainen voi ottaa omaisuutta haltuunsa tuomioistuimen pääasiantarkaisun täytäntöönpanemiseksi. Tuomioistuimen rikos- tai riita-asiassa antama tuomio voi oikeuttaa haltuunottoon. Tuomiossa voidaan määrätä nimenomaisesti velvoite luovuttaa määrätty omaisuus toiselle. Tuomiossa voidaan määrätä myös suoritusvelvollisuus, minkä vuoksi ulosottoviranomaiset ottavat omaisuuden haltuunsa tarkoituksella muuttaa se rahaksi suoritusvelvoitteen täyttämiseksi.

Koska säännöksiä näyttelyesineiden takavarikointikiellosta ei yleisesti ole ollut olemassa, Suomessa ja eräissä muissa maissa on ollut käytäntönä antaa niin sanottu takuukirje (*letter of guarantee, letter of comfort*) valtiolle, jotka edellyttävät vakuutta teos- ja esinelainojen palauttamisesta. Kirjeen on Suo-

nessa antanut opetus- ja kulttuuriministeriö. Kirjeen sisältönä on ministeriön vakuutus siitä, että se toimivaltansa puitteissa tekee kaikkensa teosten palauttamiseksi lähtömaahan. Muutamat maat eivät ole pitäneet takuukirjettä riittävänä, vaan ovat alkaneet edellyttää lakiin perustuvaa takavarikointimisen kieltämistä.

2.2 Suomea sitovat kansainväliset sopimukset

Suomi on sitoutunut jäljempänä mainittuihin kansainvälisiin rikosoikeudellisiin sopimuksiin, jotka mahdollistavat omaisuuteen kohdistuvia pakkotoimia.

Suomi on vuonna 1981 liittynyt keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevaan eurooppalaiseen yleissopimukseen (SopS 30/1981). Sen 3 artiklan 1 kappaleen mukaan sopimus koskee esinetodisteiden tai asiakirjojen toimittamista.

Suomi on vuonna 1994 liittynyt rikoksen tuottaman hyödyn rahanpesua, etsintää, takavarikkoa ja menetetyksi tuomitsemista koskevaan yleissopimukseen (SopS 53/1994). Sen 11 artiklan 1 kappaleen mukaan sopimusosapuolen on ryhdyttävä turvaamistoihin, kuten omaisuuden hukkaamiskieltoon tai takavarikointiin, estääkseen sellaisen omaisuuden myymisen, siirtämisen tai hukkaamisen, josta voi tulla myöhemmin menetetyksi tuomitsemista koskeva pyyntö tai joka täyttää kyseisen pyynnön edellytykset.

Suomi on vuonna 1994 niin ikään liittynyt Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimukseen huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan (SopS 44/1994). Sopimuksen 7 artiklan 1 kappaleen mukaan sopimuspuolten on annettava toisilleen mahdollisimman laajaa oikeusapua tutkinnassa, syytteenpanossa ja asian käsittelyssä, jotka liittyvät sopimuksessa määriteltäisiin huumausainerikoksiin ja niillä rikoksilla saatuihin varoihin. Sopimuksen 7 artiklan 2 kappaleen mukaan keskinäistä oikeusapua voidaan pyytää muun ohella etsintöjen ja takavarikointien suorittamiseksi sekä todistuskappaleiden saamiseksi. Artiklan 3 kappaleen mukaan sopimuspuolet voivat antaa toisilleen muutakin keskinäistä oikeus-

apua, jonka pyynnön vastaanottaneen sopimuspuolen sisäinen lainsäädäntö sallii.

Suomi on lisäksi vuonna 2004 liittynyt kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaiseen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimukseen (SopS 18/2004). Sopimuksen 12 artiklan 2 kappaleen mukaan sopimusvaltion on ryhdyttävä tarvittaviin toimiin mahdollistaakseen sopimuksessa tarkemmin mainitun esineen tunnistamisen, jäljittämisen, jäädyttämisen tai takavarikoimisen mahdollista menetetyksi tuomitsemista varten.

Euroopan unioni on tehnyt vuonna 2003 puitepäätöksen omaisuuden tai todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa (2003/577/YOS). Suomi on toteuttanut puitepäätöksen omaisuuden tai todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa annetulla lailla.

Suomella on mainittujen sopimusten lisäksi myös lukuisia kahdenkeskisiä sopimuksia, jotka koskevat omaisuuteen kohdistuvia pakotoimia. Muun muassa Australian kanssa on soveltamisalaltaan laaja sopimus. Venäjän kanssa solmittu sopimus sisältää määräyksiä todisteiden luovuttamisesta.

Suomi on sitoutunut lukuisiin kansainvälisiin sopimuksiin, joiden tarkoitus on suojella kulttuuriomaisuuden säilymistä. Sopimusten yleistä taustaa ja sisältöä on käsitelty opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa Kulttuuriesineisiin kohdistuvien laittomuuksien ehkäiseminen (opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:22). Seuraavassa sopimukset esitellään erityisesti takavarikointikieltoa koskevan lainsäädännön näkökulmasta.

Vuonna 1954 Haagissa tehtiin yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa, jäljempänä *Haagin sopimus*. Sopimuksen toinen pöytäkirja tehtiin vuonna 1999. Suomi on liittynyt sopimukseen vuonna 1994 (SopS 93/1994) ja hyväksynyt kulttuuriomaisuuden suojelemista aseellisen selkkauksen sattuessa koskevaan Haagin vuoden 1954 yleissopimukseen tehdyn toisen pöytäkirjan vuonna 2004 (SopS 152/2004). Yleissopimusta sovelletaan pääasiassa sodan ja aseellisen selkkauksen aikana, mutta se sisältää myös määräyksiä varau-

tumiseen ja tiedottamiseen liittyvistä toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä jo rauhan aikana. Yleissopimuksen ensimmäisen pöytäkirjan mukaan sopimuspuolen on palautettava vihollisuuksien päätyttyä kulttuuriomaisuus, joka tulee toisen sopimuspuolen alueelta ja jonka tämä on tallettanut ensiksi mainitun sopimuspuolen alueelle suojellakseen sitä aseellisen selkkauksen vaaroilta. Kulttuuriomaisuuden suojelemista aseellisen selkkauksen sattuessa koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä ja pöytäkirjan soveltamisesta annetun lain (1135/1994) 2 §:n mukaan Suomeen tuotu esine, jota on perusteltua aihetta pitää palautettavana kulttuuriomaisuutena, on esineen suojelemiseksi ja sen palauttamisen turvaamiseksi määrättävä takavarikkoon. Takavarikoimisesta päätetään pidättämiseen oikeutettu virkamies oikeusministeriön määräyksestä.

Yleissopimus kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi, jäljempänä *UNESCO:n vuoden 1970 yleissopimus*, hyväksyttiin Pariisissa vuonna 1970. Suomi on liittynyt sopimukseen vuonna 1999 (SopS 92/1999). Yleissopimuksen 3 artiklan mukaan kulttuuriomaisuuden tuonti, vienti tai omistusoikeuden siirto vastoin sopimusvaltioiden yleissopimuksen perusteella hyväksymiä määräyksiä on luvattonta. Sopimusvaltioilta edellytetään itse tärkeäksi määrittelemänsä kulttuuriomaisuuden maastaviennin säätämistä luvanvaraiseksi. Sopimusvaltiot ryhtyvät myös tarpeellisiin toimenpiteisiin kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti estääkseen alueellaan toimivia museoita ja niihin verrattavia laitoksia hankkimasta toisen sopimusvaltion alueelta peräisin olevaa laittomasti maasta vietyä kulttuuriomaisuutta. Lisäksi sopimusvaltiot kieltävät toisen sopimusvaltion museosta tai vastaavasta laitoksesta varastetun kulttuuriomaisuuden maahantuonnin sekä ryhtyvät tarkoituksenmukaisiin toimenpiteisiin sellaisen maahan tuodun kulttuuriomaisuuden löytämiseksi ja palauttamiseksi.

Edellä luetellut UNESCO:n vuoden 1970 yleissopimuksen mukaiset velvoitteet koskevat vientiä ja tuontia, joka on tapahtunut yleissopimuksen tultua voimaan asianomaisissa sopimusvaltioissa. Sopimusvaltiot ovat

lisäksi kansallisen lainsäädäntönsä puitteissa sitoutuneet estämään kaikki sopivin keinoin sellaiset kulttuuriomaisuuden omistusoikeuden siirrot, jotka saattavat edistää tällaisen omaisuuden luvattonta tuontia tai vientiä, varmistamaan sen, että niiden asianomaiset laitokset yhteistyössä edistävät luvattomasti maasta viedyn kulttuuriomaisuuden palauttamista mahdollisimman pian oikealle omistajalleen, sallimaan toimenpiteet, joihin oikeat omistajat tai heidän edustajansa ryhtyvät kadonneen tai varastetun kulttuuriomaisuuden löytämiseksi sekä auttamaan sopimusvaltiota luovuttamattomaksi julistetun kulttuuriomaisuuden takaisin saamisessa silloin, kun omaisuus on viety maasta.

UNESCO:n vuoden 1970 yleissopimuksessa ei ole yksityiskohtaisia määräyksiä sopimuksen vastaisesti maasta viedyn omaisuuden palauttamista koskevista kysymyksistä. Tästä syystä vuonna 1995 hyväksyttiin Unidroit'n yleissopimus varastetuista tai laittomasti maasta viedyistä kulttuuriesineistä, jäljempänä *Unidroit'n yleissopimus*. Suomi on liittynyt Unidroit'n yleissopimukseen (SopS 94/1999) samaan aikaan UNESCO:n vuoden 1970 yleissopimuksen kanssa. Sopimus koskee kansainvälisluonteisia vaatimuksia varastettujen kulttuuriesineiden palauttamiseksi ja sellaisten kulttuuriesineiden palauttamiseksi, jotka on viety sopimusvaltion alueelta vastoin sen kulttuuriesineiden vientiä sääntelevää lainsäädäntöä. Sopimusvaltio voi pyytää toisen sopimusvaltion tuomioistuinta tai muuta toimivaltaista viranomaista määräämään pyynnön esittäneen valtion alueelta laittomasti viedyn kulttuuriesineen palauttavaksi. Laittomasti maasta viedyksi katsotaan myös kulttuuriesine, joka on viety luvallisesti väliaikaisesti näyttelyä tai muuta vastaavaa tarkoitusta varten ja jota ei ole palautettu lupaehtojen mukaisesti.

Suomessa Unidroit'n yleissopimus on saatettu voimaan varastetuista tai laittomasti maasta viedyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annetulla lailla (877/1999). Lain 9 §:n mukaan laittomasti toisen valtion alueelta viedyn kulttuuriesineen palauttamisen turvaamiseksi kärjääoikeus voi määrätä esineen takavarikkoon tai ryhtyä muihin tur-

vaamistoimiin siten kuin oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa säädetään. Turvaamistoimihakemuksen voi tehdä oikeusministeriö taikka se valtio, josta esine on viety laittomasti.

Vuonna 2004 on tehty Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus valtioiden ja niiden omaisuuden lainsäädännöllisestä koskemattomuudesta. Sopimuksen tarkoitus on vahvistaa kansainvälinen tapaoikeus, jonka mukaan valtio nauttii itseensä ja omaisuuteensa kohdistuvaa immuniteettia toisten valtioiden tuomioistuinten lainkäytöltä. Sopimus edellyttää 30 liittynyttä valtiota tullakseen voimaan. Huhtikuussa 2010 liittyneitä valtiota on yhdeksän ja allekirjoittaneita 28. Suomi on allekirjoittanut yleissopimuksen vuonna 2005 ja valmistelee parhaillaan sen ratifiointia.

Edellä mainitun vuonna 2004 tehdyn Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen neljäs osa koskee sitä, miltä osin valtion omaisuus jää pakkokeinojen soveltamisalan ulkopuolelle. Poikkeuksen koskemattomuudesta muodostavat tilanteet, joissa valtion katsotaan nimenomaisesti suostuneen pakkokeinon tai omaisuus nimenomaisesti vastaa prosessin kohteena olevasta vaatimuksesta. Lisäksi tuomioistuimen päätöksen jälkeen ajoittuvia pakkokeinoja koskee poikkeus, jonka mukaan pakkokeinot ovat mahdollisia myös silloin, kun valtio käyttää tai aikoo käyttää omaisuutta muuten kuin julkisiin ja ei-kaupallisiin tarkoituksiin, ja omaisuus on pakkokeinosta päättävän valtion alueella ja omaisuudella on yhteys oikeudenkäynnin vastaajana olevaan oikeushenkilöön. Viimeksi mainitun poikkeuksen osalta yleissopimuksessa on kuitenkin erikseen määrätty, että poikkeus ei koske sellaista valtion omaisuutta, jota ei ole tarkoitettu myyntiin ja joka on osa valtion kulttuuriperintöä tai valtionarkistoa taikka tieteellisesti, historiallisesti tai kulttuurisesti arvokkaiden esineiden näyttelyä.

2.3 Euroopan unionin ja Suomen kulttuuriesineiden maastavientiä ja palauttamista koskeva lainsäädäntö

Suomessa on ollut UNESCO:n vuoden 1970 yleissopimuksen edellyttämää lainsäädäntöä kulttuuriesineiden maastaviennin ra-

joittamisesta jo vuodesta 1978. Nykyisin on voimassa kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annettu laki (115/1999). Lisäksi sovelletaan kulttuuriesineiden viennistä annettua Euroopan yhteisöjen neuvoston asetusta (EY) 116/2009, joka koskee tiettyjen asetuksen liitteessä lueteltujen kulttuuriesineiden viennistä yhteisön tullialueen ulkopuolelle. Asetusta sovelletaan suoraan kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa. Niihin yhteisön alueen ulkopuolelle vietäviin esineisiin, joiden vienti ei edellytä asetuksen mukaista lupaa, sekä esineiden vientiin muihin Euroopan unionin jäsenvaltioihin sovelletaan kansallista maastavientilainsäädäntöä, jos esineet täyttävät sellaisen kulttuuriesineen määritelmän, jonka maasta vieminen edellyttää vientilupaa.

Kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittaminen merkitsee poikkeusta Euroopan yhteisön perustamissopimuksen mukaisesta tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaatteesta. Poikkeus perustuu perustamissopimuksen 30 artiklaan, joka sallii taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi perustellut vientirajoitukset.

Toisen valtion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisessa sovelletaan varastetuista tai laittomasti maasta vietyistä kulttuuriesineistä tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annettua lakia. Euroopan talousalueelta tuotujen kulttuuriesineiden osalta noudatetaan kuitenkin Euroopan talousalueen valtion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta annettua lakia (1276/1994). Lailla on implementoitu neuvoston direktiivi 93/7/ETY jäsenvaltioiden alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta. Lain mukaan Suomessa oleva muun Euroopan talousalueen valtion alueelta laittomasti viety kulttuuriesine on asianomaisen valtion hakemuksesta määrättävä palautettavaksi. Kulttuuriesineen laittomalla viemisellä tarkoitetaan esineen viemistä vastoin asianomaisen valtion kansallisaarteiden suojelemaa lainsäädäntöä tai kulttuuriesineiden viennistä annettua Euroopan yhteisöjen neuvoston asetusta. Esineen laittomalla viemisellä tarkoitetaan myös esineen palauttamatta jättämistä vastoin sen valtion lakia, josta esi-

ne on luvallisesti viety näyttelyä tai muuta vastaavaa tilapäistä tai määräaikaista tarkoitusta varten, sekä luvalliselle viemiselle asetetun muun ehdon rikkomista. Euroopan talousalueen valtion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta annetun lain 5 §:ssä säädetään siitä, että kulttuuriesineen palauttamisen turvaamiseksi kärkeä oikeus voi määrätä esineen takavarikosta tai muusta turvaamistoimesta siten kuin oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa säädetään. Turvaamistointa koskevan hakemuksen voi asianomaisen valtion ohella tehdä oikeusministeriö.

2.4 Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Useissa maissa säädetään kiellosta takavarikoida taideteos tai muu esine, joka on määräämättä lainattu näyttelykäyttöön. Euroopan unionin neuvosto asetti kulttuurialan työsuunnitelmassaan kaudelle 2005—2006 yhdeksi tavoitteeksi eurooppalaisten kokoelmien liikkuvuuden (*Collection Mobility*) edistämisen. Toimintasuunnitelmassa takavarikointikielto (*Immunity from Seizure*) nimettiin yhdeksi kehittämisen kohteista. Euroopan unionin jäsenvaltioista on takavarikointikiellosta erityislainsäädäntöä Itävallassa, Belgiassa, Ranskassa, Saksassa ja Yhdistyneessä Kuningaskunnassa. Suomen lisäksi ainakin Kreikassa, Unkarissa ja Puolassa on tehty aloitteita asiasta. Jotkin jäsenvaltiot katsovat valtion omaisuutta koskevan kansainvälisoikeudellisen immunitetin riittävän turvaamaan näyttelyesineiden liikkuvuutta. Pohjoismaissa ei ole asiasta erityislainsäädäntöä. Euroopan unionin ulkopuolisista maista takavarikkokiellosta on lainsäädäntöä ainakin Yhdysvalloissa, Kanadassa, Sveitsissä ja Israelissa.

Ulkomaisissa laeissa on erilaista käytäntöä takavarikointikiellon sisällöstä ja kieltä koskevasta menettelystä. Joissakin maissa kieltä voi koskea vain julkisyhteisöjen lainaksi antamia teoksia tai lainaksi ottajana voi olla vain julkisyhteisö taikka molempia. Myös näyttelyn osalta eräät maat asettavat tiukempia kriteerejä kuin toiset. Pääsääntöisesti näyttelyn tulee olla määräaikainen ja taloudellista voittoa tavoittelematon. Yhdisty-

nyttä Kuningaskuntaa ja Belgiaa lukuun ottamatta ne Euroopan maat, joissa takavarikointikiellosta on säädetty, edellyttävät lupamenettelyä ja hallinnollista päätöstä takavarikointikiellon voimaan saattamiseksi. Myös Yhdysvaltain liittovaltiotason lainsäädäntö perustuu lupamenettelylle, mutta joissakin sen osavaltioissa säädetään automaattisesti takavarikointikiellosta. Pääsääntöisesti takavarikointikieltoa ei sen myöntämisen ja mahdollisen valitusajan jälkeen voida tarkastella uudelleen, mutta tästäkin on muutama poikkeus. Useimmiten takavarikointikiellon sisältö on laaja siten, että kaikki esineen palauttamisen estävät päätökset ja toimenpiteet ovat kiellettyjä. Esineet, joita takavarikointikielto voi koskea, on yleensä määritelty laajasti tai määritelmää ei ole sisällytetty lainsäädäntöön lainkaan. Eräissä tapauksissa määrittely seuraa kulttuuriesineiden maastavientiä koskevassa lainsäädännössä olevaa kulttuuriesineen määritelmää.

Eräiden maiden lainsäädäntöä on selostettu tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistiossa Laki kiellosta takavarikoida eräitä Suomeen tuotuja näyttelyesineitä (opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:29).

2.5 Nykytilan arviointi

Kansainvälisellä näyttelytoiminnalla on kasvava merkitys maamme museoille ja muille näyttelyn järjestäjille. Kulttuurihistoriallisten museoiden ja taidemuseoiden toiminta on voimakkaasti kansainvälistä ja se luo pohjaa kulttuurien väliselle vuoropuhelulle. Kulttuuriomaisuuteen kohdistuvan takavarikointikiellon puuttuminen haittaa eri maiden kanssa harjoitettua kulttuuriyhteistyötä. Kansainväliset kokemukset ovat osoittaneet, että vaatimukset näyttelyesineiden takavarikoinnin poissulkemisesta lainsäädännöllä ovat yleistymässä. Useat näyttelyesineen lainaksi antajat asettavat ehdoksi esineiden lainaamiselle, että maa, jossa näyttely järjestetään, lainsäädännössään estää takavarikoinnin. Takavarikoinnin kieltävän lainsäädännön yleistyessä Euroopan maissa tällaiset lainaehdot ovat vakiintumassa. Takavarikointikiellon puuttuminen uhkaa vaikeuttaa Suomen asemaa taide- ja kulttuuriyhteistyössä.

Kun takavarikoinnin kieltävä lainsäädäntö yleistyy kansainvälisesti, nykyinen käytäntö, jossa annetaan tarvittaessa teos- ja esinelainojen palauttamista turvaava takuukirje, on menettämässä merkitystään. Myös Suomessa tilanne on muuttunut viime vuosien aikana. Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämien takuukirjeiden sijaan näyttelyjä varten annettavien esinelainojen ehdoksi asetetaan entistä useammin teosten palauttamisen turvaaminen lainsäädännöllä. Tällaisia vaatimuksia näyttelyesineiden palauttamisen turvaamisesta on esitetty selvästi aikaisempaa enemmän sekä eri Euroopan maista että muualta maailmasta.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Ehdotetulla lailla pyrittäisiin varmistamaan se, että yleisesti merkittäviä kansainvälisiä näyttelyjä voitaisiin edelleen järjestää Suomessa. Laki parantaisi mahdollisuuksia edistää kansainvälistä kulttuurivaihtoa. Laissa säädettävät takuut esineen palauttamisesta sen lainaajalle parantaisivat ja vahvistaisivat Suomen asemaa kansainvälisesti huomionarvoisena ja luotettavana kumppanina kulttuuriyhteistyössä.

Kun hukatun näyttelyesineen arvo voi tulla korvattavaksi valtioneuvoston perusteella, voidaan pitää epäselvänä, onko valtio korvausvelvollinen esimerkiksi silloin, kun esine ulosottoon luovutettaisiin toisen omistukseen. Jos esine olisi suojattu takavarikointikiellolla, esineen ulosmittaus ei tulisi kysymykseen eikä taidenäyttelyiden valtioneuvoston annettu laki voisi tulla sovellettavaksi.

Laissa säädettäisiin Suomeen tuotavan näyttelyesineen takavarikoinnin kieltämisestä. Kansainvälisen kulttuurivaihdon ylläpitämiseksi sekä taiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti merkittävien näyttelyiden järjestämisen edistämiseksi voitaisiin Suomeen lainaksi tuotavan näyttelyesineen takavarikointi kieltää niin, että esineen palauttaminen lainaksi antajalle turvataan.

Ehdotetun lain mukaan takavarikointikiellolla suojattua näyttelyesineitä ei saisi oikeudenkäymiskaaren 7 luvun tai pakkokeinolain nojalla ottaa haltuun eikä takavarikoida, eikä turvaamistointia tai pakkokeinoja panna täytäntöön, jos se estäisi esineen palauttamisen.

Näyttelyesineeseen ei saisi kohdistaa muutaakaan turvaamistointa tai pakkokeinoja, joka estäisi esineen palauttamisen lainaksi antajalle. Esinettä ei saisi myöskään ulosmitata saatavasta tai esimerkiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) mukaisesta sakosta tai menettämisseuraamuksesta. Näyttelyesineeseen ei saa kohdistaa muutakaan täytäntöönpanoa, joka estäisi esineen palauttamisen, jos täytäntöönpanavana on ratkaisu, joka on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi takavarikoinnin kieltämistä koskevan hakeuksen saapumispäivänä tai sen jälkeen.

Lain mukaan takavarikointikiellon antaisi opetus- ja kulttuuriministeriö. Takavarikointikielto voitaisiin antaa, jos kulttuuriesine lainataan näyttelyyn, joka on taiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti merkittävä tai jonka järjestämisestä on pidettävä kansainvälisen kulttuurivaihdon kannalta tärkeänä.

Ehdotetun lain mukaan takavarikointikieltoa ei voitaisi antaa, jos on syytä olettaa että näyttelyesine on joltakulta rikoksella viety tai että omistusoikeus tai muu siihen rinnastettava oikeus esineeseen on riidanalainen. Takavarikointikieltoa ei voitaisi antaa myöskään, jos kiellon antaminen olisi ilmeisesti ristiriidassa Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen tai Euroopan yhteisön lainsäädännön kanssa.

Lain mukaan takavarikointikieltoa ei voitaisi kumota. Jos näyttelyesineeseen olisi kuitenkin takavarikointikiellon vastaisesti kohdistettu takavarikko tai muu laissa tarkoitettu toimenpide, asianomaisen viranomaisen olisi näyttelyn järjestäjän aloitteesta tai omasta aloitteestaan kumottava toimenpide.

4 Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole valtiotaloudellisia vaikutuksia. Esitys ei myöskään vaikuta viranomaisten keskinäisiin toimivaltasuhteisiin eikä merkittävästi lisää viranomaisten tehtäviä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käsitellyt vuosittain noin 15 tapausta, joissa teos- ja esinelainojen palauttamisen turvaamiseksi on annettu takuukirje. Lain voimaan tultua takuukirjeet korvautuisivat ehdotettuun lakiin perustuvilla opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksillä takavarikointikiellosta. Ehdotetun lain mukainen päätös ja sen tekemisessä

noudatettava menettely eivät poikkea työ-määrältään olennaisesti nykyisestä. Lain voimaantulon jälkeen hakemusten määrä todennäköisesti jossain määrin lisääntyisi, sillä takavarikointikielto antaa näyttelyiden järjestäjien ja ennen muuta kulttuuriomaisuuden lainaajien kannalta kattavamman suojan kuin takuukirje. Vaikka hakemusten määrän lisääntymistä on vaikea arvioida, kasvu pysynee kuitenkin vähäisenä.

Kansainvälinen käytäntö on muuttunut siten, että museot tai muut esineitä lainaavat tahot edellyttävät, että Suomi kykenee antamaan lakiin perustuvan suojan Suomeen lainaksi annettaville esineille. Ilman varmuutta takavarikointikiellosta tai vastaavasta suojasta ei esineistöä tulevaisuudessa välttämättä enää lainata. Takuukirjeitä on myönnetty lähinnä Venäjältä tuleville esineille, mutta vastaisuudessa takavarikointikieltoa edellyttävät todennäköisesti yhä enenevässä määrin myös muut maat. Ehdotettu laki helpottaisi jatkossa kansainvälisten näyttelyiden järjestämistä Suomessa.

5 Asian valmistelu

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti joulukuussa 2008 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää, onko tarvetta säätää laki, jolla suojataan Suomeen tuotavia näyttelyesineitä takavarikoimiselta, ja tehdä tarvittavat lakiehdotukset. Työryhmään kutsuttiin edustajat Valtion taidemuseosta, opetus- ja kulttuuriministeriöstä, Museovirastosta, Helsingin käräjäoikeudesta, Helsingin kaupungin taidemuseosta sekä oikeusministeriöstä. Esitys perustuu työryhmän ehdotuksiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyysi työryhmämuistiosta lausunnon oikeusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, ulkoasiainministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, Helsingin hovioikeudelta, Helsingin käräjäoikeudelta, Valtakunnansyyttäjänvirastolta, Tullilaitokselta, Museovirastolta, Valtion taidemuseolta, Suomen Museoliitolta, Suomen Tuomari-liitto ry:ltä ja Suomen Lakimiesliitto ry:ltä. Kaikissa annetuissa lausunnoissa kannatettiin tehtyä ehdotusta. Lausuntojen antamisen jälkeen esitys on viimeistelty opetus- ja kulttuuriministeriössä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Lain tarkoitus ja soveltamisala. Pykälän mukaan kansainvälisen kulttuurivaihdon ylläpitämiseksi sekä taiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti merkittävien näyttelyiden järjestämisen edistämiseksi voitaisiin ulkomailta Suomeen lainaksi tuotavan näyttelyesineen takavarikointi kieltää niin, että esineen palauttaminen lainaksi antajalle turvataan.

Takavarikointikielto on luonteeltaan valtion antama vakuus, jolla tietty esine suojataan ennakolta siltä varalta, että siihen kohdistettaisiin sinänsä lainmukaisia viranomaistoimia. Kielto ei vaikuttaisi lainaksi antajan ja lainaksi ottajan välisen sopimuksen pätevyyteen tai sisältöön taikka heidän välisiin oikeussuhteisiinsa muutenkaan. Valtio ei tulisi sopimuksen osapuoleksi.

Esineen omistaja tai lainaksi antaja voisi olla ulkomainen tai kotimainen luonnollinen tai juridinen henkilö taikka valtio. Takavarikointikielto voisi koskea vain esinettä, jonka vakituinen sijaintipaikka on ulkomailla. Näyttelyesineellä tarkoitettaisiin tässä laissa samaa kuin taidenäyttelyiden valtioneuvoston antamassa laissa.

2 §. Takavarikoinnin kieltäminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin takavarikoinnin kieltämisen yleisistä edellytyksistä ja päätöksen tekevästä viranomaisesta. Takavarikointikiellon antaisi opetus- ja kulttuuriministeriö. Takavarikointi voitaisiin kieltää, jos näyttelyesine lainataan näyttelyyn, joka on taiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti merkittävä tai jonka järjestämistä pidetään kansainvälisen kulttuurivaihdon kannalta tärkeänä. Näyttelyä koskeva edellytys vastaa siten taidenäyttelyiden valtioneuvoston antamassa laissa 3 §:n 1 momentissa säädettyjä valtioneuvoston yleisiä edellytyksiä.

Merkittävillä näyttelyillä tarkoitetaan taiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti merkittäviä näyttelyjä tai kansainvälistä kulttuurivaihtoa edistäviä näyttelyjä. Tällaisia ovat esimerkiksi näyttelyt, jotka esittelevät museoiden kokoelmia, kansallisesti tai kansainvälisesti merkittävien taiteilijoiden tuotantoa ja

kulttuurihistoriallisesti merkittävää esineistöä. Tämänkaltaisissa tapauksissa näyttelyn merkittävyyden arvioimista helpottaa sen esineistön tunnettavuus ja jo saavutettu vaikiintunut asema asiantuntijainstituution taholta.

Takavarikointikielto voitaisiin antaa, jos näyttelyn järjestää julkisoikeudellinen yhteisö. Kielto voitaisiin antaa myös sellaisille yleishyödyllisille yksityisoikeudellisille oikeushenkilöille, jotka ovat toiminnalliselta luonteeltaan ei-kaupallisia ja voittoa tavoittelemattomia. Tuloverolain (1535/1992) 22 §:ssä säädetty verovapaus ei olisi kuitenkaan yksinomaan yhteisön yleishyödyllisyyden arvioinnin perusteena.

Takavarikointikiellon antaminen pykälän 1 momentin mukaan on aina harkinnanvaraista, kun taas 2 momentissa lueteltaisiin tapaukset, joissa takavarikointikiellon antamiselle on ehdoton este. Momentin 1 kohdan mukaan takavarikointikieltoa ei annettaisi, jos on perusteltu aihe olettaa, että näyttelyesine on joltakulta rikoksella viety tai että omistusoikeus tai muu siihen rinnastettava oikeus esineeseen on riidanalainen.

Jos takavarikointikiellon antavan viranomaisen tietoon tulee ennen takavarikointikieltoa koskevan päätöksen tekemistä vireillä oleva oikeudenkäynti tai muu viranomais toimi taikka viranomaisen päätös, joka kohdistuu näyttelyesineen omistusoikeuteen tai siihen rinnastettaviin oikeuksiin, ei takavarikointikieltoa tule antaa. Kielto voitaisiin kuitenkin antaa, jos esineeseen kohdistuva vaatimus on selvästi perusteeton, jolla tässä tarkoitettaisiin samaa kuin oikeudenkäymiskäärän 5 luvun 6 §:n 2 momentissa. Omistusoikeuteen rinnastettavalla oikeudella tarkoitetaan esimerkiksi hallintaoikeutta vuokra-, lainaus- tai talletussopimuksen nojalla. Kun kiellon antaminen on harkinnanvarainen toimenpide, harkinnassa voidaan kiinnittää huomiota esimerkiksi siihen, liittyykö teokseen tekijänoikeuden tai vastaavan immateriaalioikeuden loukkaus tai onko esine oikeudellisesti se, mitä sen esitetään olevan. Epäselvissä tilanteissa ei luonnollisesti ole syytä antaa takavarikointikieltoa.

Jollei takavarikointikiellon antavan viranomaisen tiedossa ole edellä mainitun kaltaisia seikkoja, voi viranomaisen olettaa, että hakemuksesta ilmenevällä lainaksi antajalla, jonka hallinnassa esine on, on oikeus määrätä esineestä. Esimerkiksi ulkomaalaisen julkisyhteisön tai julkisessa valvonnassa toimivan laitoksen ollessa lainaksi antajana, ei pääsääntöisesti edellyttäisi täydellisiä esineen omistuksesta ja alkuperästä kertovia niin kutsuttuja provenienssitietoja. Esineen nykyisen omistajan ilmoittamista ei voitaisi ehdottomasti edellyttää, koska yksityiset omistajat eivät turvallisuussyistä aina salli henkilötietojensa ilmenemistä hakemuskirjoista. Tällöin omistustietojen edellyttäminen olisi vastoin lain tarkoitusta. Takavarikointikiellon antava viranomais voisi kuitenkin tarvittaessa pyytää hakijalta lisätietoja.

Momentin 2 kohdan mukaan takavarikointikieltoa ei annettaisi, jos kiellon myöntäminen olisi ilmeisesti ristiriidassa Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen tai Euroopan yhteisön lainsäädännön kanssa.

UNESCO:n vuoden 1970 yleissopimuksen johdosta useissa maissa säädetään erikseen määriteltyjen kulttuuriesineiden maastaviennin luvanvaraisuudesta. Tämän sopimuksen perusteella Suomi on sitoutunut palauttamaan ilman maastavientilupaa tai lupaehtojen vastaisesti toisen sopimusvaltion alueelta viedyt taikka varastetut ja Suomessa olevat kulttuuriesineet. Palauttamisvelvollisuuden täyttäminen voi edellyttää esineeseen kohdistuvaa turvaamistointia. Palauttamismenettelyssä noudatetaan Euroopan talousalueelta tuotujen kulttuuriesineiden osalta Euroopan talousalueen valtion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta annettua lakia. Unidroit'n yleissopimus varastetuista tai laittomasti maasta viedyistä kulttuuriesineistä sekä Unidroit'n yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annettu laki sääntelee palauttamismenettelyä silloin, kun kulttuuriesine on tuotu Euroopan talousalueen ulkopuolisesta sopijavaltiosta. Sodan ja aseellisen selkkauksen aikana sovelletaan Haagin sopimusta.

Puuttuva selvitys maastavientiluvasta olisi käytännössä tavanomaisin tilanne, jossa lainkohta tulisi sovellettavaksi. Asian valvomi-

sen helpottamiseksi 4 §:ssä säädettäisiin, että takavarikointikieltoa haettaessa on esitettävä selvitys siitä, edellyttääkö näyttelyesineen lähtömaa maastavientilupaa esineen Suomeen tuomiseksi.

Myös Suomea sitovat rikosturvaamistoimia koskevat kansainväliset sopimukset voivat edellyttää takavarikointikieltohakemuksen kohteena olevaan esineeseen kohdistuvia turvaamistoimia tai oikeusapua toisen valtion suorittamien turvaamistoimien toteuttamiseksi. Tällaisia sopimuksia ovat muun muassa Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan (SopsS 44/1994), kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus (SopS 20/2004), keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskeva eurooppalainen yleissopimus (SopS 30/1981) sekä rikoksen tuottaman hyödyn rahanpesua, etsintää, takavarikkoa ja menetetyksi tuomitsemista koskeva yleissopimus (SopS 53/1994). Jos takavarikointikiellon antavan viranomaisen tietoon tulee ennen päätöksen tekemistä toisessa valtiossa vireillä oleva oikeudenkäynti tai muu viranomais toimi, joka voi edellyttää takavarikointikieltohakemuksen kohteena olevan esineen esittämistä todisteena tai joutumista menettämisseuraamuksen kohteeksi, ei takavarikointikieltoa tule antaa.

Momentin 3 kohdan mukaan myyntinäyttely ja muu kaupallinen näyttelytoiminta olisi suljettu lain soveltamisen ulkopuolelle. Takavarikointikieltoa ei annettaisi, jos kulttuuriesine tarjottaisiin näyttelyssä myytäväksi tai sitä hyödynnettäisiin muulla vastaavalla tavalla kaupallisesti. Kaupallisella hyödyntämisellä ei tarkoiteta näyttelyihin liittyvää normaalia pääsymaksukäytäntöä tai oheistuotemyyntiä. Teos voidaan sisällyttää myytäviin näyttelyluetteloihin sekä tavanomaisiin näyttelyyn liittyviin myyntituotteisiin, kuten postikortteihin ja sitä voi käyttää näyttelyn markkinoinnissa.

Pykälän 3 momentin mukaan takavarikointikielto voitaisiin antaa enintään yhdeksi vuodeksi. Takavarikointikielto pysyisi kuitenkin ilman eri päätöstä suoraan lain nojalla voimassa, jos esinettä ei voitaisi ennalta arvaamattoman esteen vuoksi viedä turvallisesti

maasta kiellon voimassa ollessa. Ennalta arvaamaton este olisi esimerkiksi, kun esineen lähtömaassa on sotatila tai muu vastaava vakava yhteiskunnan häiriötila tai kun esineen kuljetusta ei voida luonnonolosuhteiden tai kuljetushenkilöstön lakon vuoksi turvallisesti järjestää. Kielto pysyisi voimassa, kunnes kaksi viikkoa on kulunut esteen lakkaamisesta. Näyttelyn järjestäjän olisi ilmoitettava esteestä viipymättä opetus- ja kulttuuriministeriölle. Näin ministeriöllä olisi tieto kulloinkin voimassa olevista takavarikointikielloista.

Opetus- ja kulttuuriministeriön takavarikointikieltoa koskevasta päätöksestä perittäisiin maksu siten kuin valtion maksuperuste-laissa (150/1992) ja sen nojalla annetussa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa säädetään. Opetus- ja kulttuuriministeriön takavarikointikieltoa koskevaan päätökseen voisi hakea muutosta hallintolainkäyttölain (586/1999) mukaisesti.

3 §. Takavarikointikiellon sisältö. Pykälässä säädetäisiin tarkemmin takavarikointikiellon oikeudellisesta sisällöstä.

Pykälän *1 kohdan* mukaan takavarikointikiellolla suojattua näyttelyesineitä ei saisi ottaa haltuun tai takavarikoida oikeudenkäymiskaaren 7 luvun tai pakkokeinolain nojalla. Takavarikosta säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 1 ja 2 §:ssä ja pakkokeinolain 4 luvussa. Esineeseen ei siten saisi kohdistaa edellä tarkoitettua turvaamistointa tai pakkokeinoa eikä sellaista saisi myöskään panna täytäntöön.

Pykälän *2 kohdan* mukaan näyttelyesineeseen ei saisi kohdistaa takavarikon lisäksi muutakaan turvaamistointa tai pakkokeinoa, joka estäisi esineen palauttamisen lainaksi antajalle. Kielto olisi siten luonteeltaan yleinen ja käsittäisi myös muut vastaavanlaiset laissa säädetty omaisuuteen kohdistuvat toimenpiteet, jotka voisivat olla siviili- tai rikosprosessuaalisia turvaamistoimia tai pakkokeinoja. Näillä väliaikaisilla ja ennakoivilla toimenpiteillä turvataan myöhemmin annettavan tuomion täytäntöönpanoa taikka muita siviili- tai rikosprosessuaalisia päämääriä.

Käytännössä 2 kohdassa tarkoitettuja muita turvaamistoimia ja pakkokeinoja ovat oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n mukainen turvaamistoimi, pakkokeinolain 3 luvun mu-

kainen hukkaamiskielto ja vakuustakavarikko ja 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettu pakkokeino sekä omaisuuden tai todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa annetussa laissa ja todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa riita-asioissa annetussa laissa tarkoitettut toimet. Kielto kattaisi myös muut vastaavanlaiset turvaamistoimet ja pakkokeinot, joista mahdollisesti myöhemmin säädetään.

Pykälän *3 kohdan* mukaan kiellolla suojattua esinettä ei saisi ulosmitata saatavasta. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että ulosottokaaren (705/2007) 4 luvussa tarkoitettua maksuvelvollisuutta koskeva täytäntöönpano olisi kielletty. Takavarikointikielto olisi mainitun luvun 8 §:ssä tarkoitettu laissa erikseen säädetty ulosmittauskielto. Ulosmittauskielto saamisesta olisi yleinen. Siten esimerkiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvussa tarkoitettua sakkoa, rahamääräistä menettämisseuraamusta tai muuta saatavaa ei myöskään saisi ulosmitata esineestä, joka on suojattu takavarikointikiellolla. Takavarikointikielto ei estäisi ulosmittaamista saatavasta muuta kuin takavarikointikiellon alaista omaisuutta.

Pykälän *4 kohdan* mukaan kiellolla suojattuun esineeseen ei saisi kohdistaa luovutusvelvoitteen täytäntöönpanoa. Tästä täytäntöönpanomuodosta säädetään ulosottokaaren 7 luvun 9 §:ssä. Ulosottokaaren 2 luvun 7 §:n mukaan luovuttamisvelvollisuus voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevan käräjäoikeuden tuomion perusteella, jos ulosoton hakija asettaa vakuuden esineen takaisin antamisesta ja täytäntöönpanokuluista. Viimeksi mainitun luvun 8 §:n mukaan yksipuolinen tuomio on heti täytäntöön pantavissa.

Luovutusvelvollisuus koskee käytännössä tapauksia, joissa tuomioistuin on ratkaissut esineen oikeaa omistajaa tai haltijaa koskevan asian. Koska tällainen nopeasti täytäntöön pantavissa oleva ratkaisu voidaan antaa tilanteessa, jossa esineen omistaja ei ole tosiasiassa tiennyt vireillä olevasta oikeudenkäynnistä, luovutusvelvoitteen täytäntöönpano olisi kielletty.

Pykälän *5 kohdan* mukaan takavarikointikiellon alaiseen esineeseen ei saisi kohdistaa

3 tai 4 kohdassa tarkoitetun täytäntöönpanon lisäksi muutakaan täytäntöönpanoa, joka esittäisi esineen palauttamisen. Tämä tarkoittaisi useimmiten sellaisen tuomion täytäntöönpanoa, jolla esine on tuomittu valtiolle menetyksi tai johon sovelletaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain 4 lukua.

Täytäntöönpanokieltoa koskisi kuitenkin ajallinen rajoitus. Kielto koskisi vain sellaisen tuomion täytäntöönpanoa, joka on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen saapumispäivänä tai sen jälkeen. Ratkaisevaa olisi siten se, milloin takavarikointikieltoa koskeva hakemus on saapunut opetus- ja kulttuuriministeriöön. Koska menettämisseuraamusta ei voida määrätä yksipuolisella tuomiolla eikä kuulematta vastaajaa, ei ole tarpeen sulkea täytäntöönpanon ulkopuolelle tuomiota, joka on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi ennen edellä mainittua ajankohtaa. Kun esineen omistaja on tietoinen tuomiosta, hän voi harkita, haluaako hän lainata esineen Suomeen ja ottaa riskin esineeseen kohdistuvasta täytäntöönpanosta.

Kielto kohdistuisi niihin viranomaisiin, jotka ovat toimivaltaisia päättämään takavarikosta tai muista pykälässä tarkoitetuista toimenpiteistä taikka jotka huolehtisivat täytäntöönpanosta. Käytännössä kielto kohdistuisi tuomioistuimiin, syyttäjiin, poliiseihin ja muihin esitutkintaviranomaisiin sekä ulosotoviranomaisiin ja muihin täytäntöönpanoviranomaisiin.

Koska takavarikointikielto kohdistuu viranomaisiin, kiellolla olisi merkitystä silloin, kun näyttelyesine on Suomen valtion alueella, jossa suomalaiset viranomaiset ovat toimivaltaisia. Takavarikointikieltoa tulisi noudattaa myös silloin, kun ulkomainen viranomainen on pyytänyt virka- tai oikeusapua suomalaiselta viranomaiselta esimerkiksi Suomessa olevan esineen takavarikoimiseksi pakkokeinolain 4 luvun 15 a §:n mukaisesti. Jos taas ulkomainen viranomainen olisi poikkeuksellisesti toimivaltainen Suomen valtion alueella, kielto koskisi myös sitä.

Vaikka muuten esineeseen kohdistuvan toimenpiteen määräämiselle tai täytäntöönpanemiselle olisivat lain mukaiset edellytykset, asianomaisen viranomaisen tulisi pidättäytyä mainituista toimenpiteistä. Esimerkiksi jos

käräjäoikeudessa vaaditaan oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 2 §:ssä tarkoitettua takavarikkoa, käräjäoikeuden tulee hylätä hakemus, vaikka pykälän mukaiset takavarikon määräämisen edellytykset muutoin täyttyisivät. Takavarikointikielto on tällaisessa tapauksessa luonteeltaan vastatosisieikka. Koska takavarikko voidaan määrätä tällaisessa tapauksessa hakijan vastapuolta kuulematta väliaikaisena, kiellosta tietämätön käräjäoikeus saattaisi hyväksyä hakemuksen. Tällaisessa tapauksessa takavarikkoa ei kuitenkaan saisi panna täytäntöön. Takavarikoimisesta päätäneelle tuomioistuimelle olisi ilmoitettava kiellosta, jonka jälkeen tuomioistuimen tulisi ryhtyä ehdotetun lain 5 §:ssä tarkoitettuihin toimiin.

Kiellolla suojattuun esineeseen ei saisi kohdistaa 2 §:ssä mainittuja pakkokeinoja tai turvaamistoimia. Myös eräät ulosmittaukset ja muut täytäntöönpanomuodot olisivat kiellettyjä. Takavarikointikielto ei kuitenkaan esittäisi panemasta esinettä koskevaa riitaa viireille Suomen tai muun valtion tuomioistuimessa taikka hakemasta pakkokeinoa tai turvaamistoimea taikka täytäntöönpanoa toisessa valtiossa, kuten esineen omistajan kotivaltiossa.

4 §. Takavarikointikiellon hakeminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin hakijasta ja hakemuksen sisältövaatimuksista.

Takavarikointikiellon hakijana olisi näyttelyn järjestäjä. Näyttelyn järjestäjästä säädettäisiin tarkemmin 2 §:n 1 momentissa. Hakemus tehtäisiin opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Hakemuksesta tai sen liitteestä olisi käytävä ilmi hakija, näyttelyesineen lainaksi antaja, näyttelyesineen yksilöintitiedot, selvitys maastavientiluvasta ja siitä, että 2 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen takavarikointikiellon antamisen edellytykset täyttyvät, jäljennös hakijan ja lainaksi antajan välisestä sopimuksesta tai sopimusluonnoksesta sekä haettavan kiellon alkamis- ja päättymispäivä.

Näyttelyesineen lainaksi antaja voi olla eri henkilö kuin näyttelyesineen omistaja. Esineen omistustietojen selvittämisestä on tarkemmin kerrottu 2 §:n 2 momentin 1 kohdan perusteluissa.

Näyttelyesineen yksilöintitietoja ovat esimerkiksi esineen tekijä, valmistusaika ja

-paikka, valmistusmateriaali ja aihe. Riittävä yksilöinti määräytyy tapauskohtaisesti.

Hakemuksessa on selvitettävä perusteet, joiden nojalla voidaan arvioida, täytyvätkö 2 §:n 1 ja 2 momentissa näyttelylle ja näyttelyn järjestäjälle asetetut edellytykset. Selvitystä on esitettävä esimerkiksi näyttelyn taiteellisesta tai kulttuurihistoriallisesta merkittävydestä, merkityksestä kansainvälisen kulttuurivaihdon kannalta ja tarvittaessa näyttelyn järjestäjän yleishyödyllisyydestä. Hakemuksessa on ilmoitettava hakijalla mahdollisesti olevat tiedot esineeseen kohdistuvista oikeudenkäynneistä tai muista viranomaismenettelyistä taikka esineeseen muutoin kohdistetuista vaatimuksista.

Selvitys maastavientiluvasta on mainittu erikseen, koska se ei käy nimenomaisesti ilmi 2 §:n 2 momentin 2 kohdan sanamuodosta. Maastavientilupaa hakee tavallisesti lainaksi antaja. Selvitys koskee ensinnäkin sitä, edellyttääkö lainattavan näyttelyesineen maastavienti lupaa sen maan lainsäädännön mukaan, josta esine on tarkoitettu viedä. Toiseksi selvitys koskee sitä, kuka vastaa luvan hakemisesta. Selvitys voi sisältyä esimerkiksi hakijan ja lainaksi antajan väliseen sopimukseen tai sopimusluonnokseen. Käytännössä maastavientilupaa ei ole välttämättä myönnetty siinä vaiheessa, kun takavarikointikieltoa on haettava. Siksi edellä mainittu selvitys voidaan pääsääntöisesti katsoa riittäväksi takavarikointikieltohakemuksen käsittelyä varten.

Hakijan ja lainaksi antajan välillä täytyy takavarikointikieltoa haettaessa olla sopimus tai sopimusluonnos lainaksi antamisesta. Yleisimmin olisi käytettävissä sopimusluonnos tai esisopimus. Takavarikointikieltohakemukseen annettava päätös voi vaikuttaa lopullisen sopimuksen sisältöön lainattavien esineiden osalta.

Hakemuksessa olisi määriteltävä tarvittava takavarikointikiellon alkamis- ja päättymispäivä siten, että kiellon voimassaoloaika vastaa esineen maassaoloaikaa. Hakija ei kuitenkaan voi tällä tavoin pidentää 2 §:n 3 momentissa säädettävää kiellon enimmäiskesto.

Asian käsittelyssä opetus- ja kulttuuriministeriössä noudatettaisiin hallintolakia (434/2003), jonka mukaan takavarikointikiel-

lon myöntävä viranomainen voi pyytää asian ratkaisemiseksi tarpeellista lisäselvitystä hakijalta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin määräajasta. Hakemus olisi toimitettava opetus- ja kulttuuriministeriölle viimeistään kaksi kuukautta ennen takavarikointikiellolle haettua alkamispäivää. Hakemuksen voisi tehdä määräajan jälkeen vain perustellusta syystä. Tällainen voisi olla esimerkiksi hakijasta riippumaton näyttelyesineen vaihtuminen määräajan jälkeen, jos vaihtuneen esineen korvaamisella olisi näyttelyn kannalta olennainen merkitys. Aikaisemmin myönnetty takavarikointikielto ei kuitenkaan tarkoita uuden hakemuksen automaattista hyväksymistä, vaan jokainen takavarikointikielto perustuu erikseen tehtyyn harkintaan.

5 §. *Takavarikointikiellon vastaisen toimenpiteen kumoaminen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin takavarikointikiellon vastaisen toimenpiteen kumoamisesta, jos näyttelyesine on takavarikoitu tai se muuten on 3 §:n vastaisesti joutunut pois haltijaltaan. Asianomaisen viranomaisen olisi näyttelyn järjestäjän hakemuksesta tai omasta aloitteestaan kumottava viivytyksettä takavarikko tai 3 §:ssä tarkoitettu muu toimenpide. Säännös kattaisi myös esimerkiksi pakkokeinoin 3 luvun 4 §:ssä ja 4 luvun 11 §:ssä tarkoitettua hukkaamiskiellon, vakuustakavarikon tai takavarikon kumoamisen.

Momentin tarkoituksena on selventää sitä, miten on meneteltävä, jos viranomainen on erehdyksessä tai muusta syystä toiminut vastoin takavarikointikieltoa. Säännöksellä asetettaisiin viranomaiselle selkeä velvollisuus kumota toimenpide. Säännöksellä olisi lisäksi merkitystä siksi, että tuomioistuin päättää oikeudenkäymiskaaren 7 luvun mukaisissa ja todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskeissa riita-asioissa annettussa laissa tarkoitetuissa asioissa tarkoitettua turvaamistoimen kumoamisesta asianomaisen vaatimuksesta. Erityissäännös on tarpeen, jotta tuomioistuin voisi myös omasta aloitteestaan odottamatta erillistä vaatimusta kumota turvaamistoimen saatuaan esimerkiksi 3 §:n perusteluissa kuvatulla tavalla tiedon takavarikointikiellosta. Koska tulee pyrkiä minimoimaan takavarikointikiellon vastaisesta menettelystä aiheutuva haitta, kumoami-

nen olisi lisäksi tehtävä kaikissa tapauksissa viivytyksettä.

Lähtökohtaisesti kumoaminen olisi toimenpiteestä päättäneen viranomaisen asiana. Päätöksentekijän ei kuitenkaan tarvitsisi olla sama henkilö, vaan kumoamisesta voisi huolehtia myös muu henkilö, jolla on toimivaltuudet päättää asianomaisesta turvaamistoi-
mesta tai pakkokeinosta. Esimerkiksi jos takavarikosta on päättänyt pakkokeinolain 4 luvun 5 §:n mukaisesti tietty pidättämiseen oikeutettu poliisimies, pakkokeinon voisi kumota toinen vastaavassa asemassa toimiva poliisimies kumoamalla takavarikon.

Koska kumoamisessa olisi kysymys takavarikointikiellosta tietämättä tehdyn virheellisen päätöksen oikaisemisesta ja koska kiellon voimassaolosta yksittäisessä tapauksessa ei yleensä voi olla epäselvyyttä, erityisiä menettelysääntöksiä ei otettaisi lakiin. Kun kumoaminen voisi kuitenkin tapahtua hakemuksesta, käräjäoikeudessa noudatettaisiin oikeudenkäymiskaaren 8 luvun sääntöksiä hakemusasian käsittelystä.

Momentin mukaan näyttelyesine tulisi tarvittaessa määrätä palautettavaksi näyttelyn järjestäjälle. Tällainen määräys voitaisiin antaa vain kumoamispäätöksen yhteydessä. Määräys helpottaisi ja nopeuttaisi esineen takaisin saamista silloin, kun se on otettu viranomaisen haltuun. Määräys olisi käytännössä hyödyllinen etenkin silloin, kun turvaamistoi-
mesta päättänyt viranomainen on eri kuin täytäntöönpanosta huolehtinut viranomainen.

Koska esine olisi sopimuksen perusteella lainattu näyttelyn järjestäjälle ja otettu hänen hallinnastaan viranomaisten haltuun ja koska näyttelyn järjestäjä olisi käytännössä ainoa asianosainen, esineen palauttaminen muulle taholle ei tulisi kysymykseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että käräjäoikeus olisi toimivaltainen kumoamaan takavarikkokiellon vastaisen toimenpiteen, vaikka kumoamistoimivalta muiden säännösten perusteella kuuluisikin toiselle viranomaiselle tai tuomioistuimelle. Säännöksen tarkoituksena on turvata se, että toimenpiteen kumoamista koskevan asian käsittelyyn on aina löydettävissä toimivaltainen viranomainen, koska voi mahdollisesti jäädä epäselväksi, kuka on kiellon vastaisesta toi-

menpiteestä päättänyt. Vaikka päätöksen tekijä olisikin selvillä, häntä ei mahdollisesta tavoiteta tai hän ei jostain syystä peru toimenpidettä.

Toimivaltainen käräjäoikeus olisi säännöksen mukaan ensinnäkin esineen sijaintipaikkakunnan käräjäoikeus. Rinnakkaisesti toimivaltainen olisi muukin käräjäoikeus, jossa asian käsittely käy sopivasti päinsä. Tällainen käräjäoikeus olisi luontevasti esimerkiksi näyttelyn järjestämispaikan käräjäoikeus tai takavarikointikiellon vastaisesta toimenpiteestä päättäneen viranomaisen sijaintipaikkakunnan käräjäoikeus. Käräjäoikeuden toimivaltaa olisi tulkittava joustavasti. Asian laadun huomioon ottaen lähtökohtana tulisi olla, että minkä tahansa käräjäoikeuden tulisi käsitellä kumoamista koskeva asia.

Pykälän 3 momentin mukaan päätökseen, jolla takavarikointikiellon vastainen toimenpide on kumottu, ei saisi hakea muutosta. Esimerkiksi se, joka on saanut edukseen oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 2 §:ssä tarkoitettua takavarikon, ei voisi valittaa käräjäoikeuden kumoamisratkaisusta hovioikeuteen, koska käräjäoikeuden olisi ensi kädessä tullut hakemus tämän lain nojalla hylätä. Kumoamisessa olisi siten kysymys virheellisen ratkaisun oikaisemisesta. Esineen palauttamista koskevaa päätöstä ei erikseen mainittaisi. Jos toimenpide on kumottu, oikeudellista perustetta pitää näyttelyesineellä viranomaisen hallussa ei ole enää, joten se on palautettava ilman 1 momentissa tarkoitettua määräystäkin. Muutoksenhakukielto koskisi sekä ratkaisua, jolla 1 momentissa tarkoitettu kiellon vastaisesta toimenpiteestä päättänyt viranomainen on kumonnut toimenpiteen, että ratkaisua, jolla 2 momentissa tarkoitettu käräjäoikeus on kumonnut toimenpiteen.

Muutoksenhakumahdollisuus rajoittuisi niihin tapauksiin, joissa kumoamiseen ei ole suostuttu. Muutoksenhakijana voisi käytännössä olla vain näyttelyn järjestäjä. Jos kysymyksessä olisi tuomioistuimen ratkaisu, siitä valitettaisiin seuraavaan ylempään oikeusasteeseen. Omaisuuden tai todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa annetussa laissa tarkoitettu syyttäjän päätös voitaisiin saattaa käräjäoikeuden tutkittavaksi asianomaisen lain mukaisessa järjestyksessä. Pi-

dättämiseen oikeutetun virkamiehen päätös esineen takavarikoimisesta pakkokeinolain 4 luvun perusteella voitaisiin saattaa mainitun luvun 13 §:n mukaisesti tuomioistuimen tutkittavaksi. Nämä keinot rinnastuvat asiallisesti muutoksenhakuun.

Estettä ei olisi myöskään sille, että muutoksenhaun asemesta asia saatettaisiin 2 momentissa tarkoitetun käräjäoikeuden tutkittavaksi sen jälkeen, kun 1 momentissa tarkoitettu viranomainen ei ole kumonnut toimenpidettä.

6 §. Voimaantulo. Pykälä sisältäisi tavanomaisen voimaantulosäännöksen ja valtuuden ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin ennen lain voimaantuloa.

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

eräiden Suomeen tuotavien näyttelyesineiden takavarikoinnin kieltämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Kansainvälisen kulttuurivaihdon ylläpitämiseksi sekä taiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti merkittävien näyttelyiden järjestämisen edistämiseksi voidaan Suomeen lainaksi tuotavan näyttelyesineen takavarikointi kieltää siten kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Takavarikoinnin kieltäminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi hakeuksesta kieltää näyttelyesineen takavarikoinnin (*takavarikointikielto*), jos näyttelyesine lainataan näyttelyyn, joka on taiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti merkittävä tai jonka järjestämisestä on pidettävä kansainvälisen kulttuurivaihdon kannalta tärkeänä, ja jos näyttelyn järjestää julkisoikeudellinen yhteisö tai yleishyödyllinen yksityisoikeudellinen oikeushenkilö.

Takavarikointikieltoa ei voida antaa, jos:

1) on syytä olettaa, että näyttelyesine on joltakulta rikoksella viety tai että omistusoikeus tai muu siihen rinnastettava oikeus esineeseen on riidanalainen;

2) kielto olisi ilmeisesti ristiriidassa Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen tai Euroopan unionin lainsäädännön kanssa; tai

3) on syytä olettaa, että näyttelyesine tarjotaisiin näyttelyssä myytäväksi tai sitä hyödynnettäisiin muulla vastaavalla tavalla kaupallisesti.

Takavarikointikielto voidaan antaa enintään vuodeksi. Jos näyttelyesineettä ei voida

ennalta arvaamattoman esteen vuoksi viedä maasta turvallisesti kiellon voimassa ollessa, kiellon voimassaolo jatkuu ilman eri toimenpidettä, kunnes esteen lakkaamisesta on kulunut kaksi viikkoa. Näyttelyn järjestäjän on ilmoitettava esteestä viipymättä opetus- ja kulttuuriministeriölle.

3 §

Takavarikointikiellon sisältö

Takavarikointikiellon johdosta:

1) näyttelyesineettä ei saa ottaa haltuun eikä takavarikoida oikeudenkäymiskaaren 7 luvun tai pakkokeinolain (450/1987) nojalla;

2) näyttelyesineeseen ei saa kohdistaa muuta turvaamistointa tai pakkokeinoja, joka estäisi esineen palauttamisen;

3) näyttelyesineettä ei saa ulosmitata saataavasta;

4) näyttelyesineeseen ei saa kohdistaa luovutusvelvoitteen täytäntöönpanoa;

5) näyttelyesineeseen ei saa kohdistaa muuta täytäntöönpanoa, joka estäisi esineen palauttamisen, jos täytäntöönpantavana on ratkaisu, joka on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun hakeuksen saapumispäivänä tai sen jälkeen.

4 §

Takavarikointikiellon hakeminen

Takavarikointikieltoa voi hakea näyttelyn järjestäjä. Hakemuksesta tai sen liitteestä on käytävä ilmi:

1) hakija;

2) näyttelyesineen lainaksi antaja;

- 3) näyttelyesineen yksilöintitiedot;
 4) selvitys siitä, että 2 §:ssä säädetyt takavarikointikiellon edellytykset täyttyvät ja siitä, edellyttääkö näyttelyesineen lähtömaa maastavientilupaa esineen Suomeen tuomiseksi;
 5) jäljennös hakijan ja lainaksi antajan välisestä sopimuksesta tai sopimusluonnoksesta;
 6) takavarikointikiellon alkamis- ja päätymispäivä.

Hakemus on toimitettava opetus- ja kulttuuriministeriölle viimeistään kaksi kuukautta ennen takavarikointikiellon haettua alkamispäivää. Myöhemmin tehty hakemus voidaan hyväksyä vain perustellusta syystä.

5 §

Takavarikointikiellon vastaisen toimenpiteen kumoaminen

Jos näyttelyesine on takavarikoitu tai se on muuten 3 §:n vastaisesti joutunut pois haltijaltaan, toimenpiteestä päättäneen viranomai-

sen tai tuomioistuimen on näyttelyn järjestäjän hakemuksesta tai omasta aloitteestaan viivytyksettä kumottava takavarikko tai muu 3 §:ssä tarkoitettu toimenpide. Esine on tarvittaessa määrättävä palautettavaksi näyttelyn järjestäjälle.

Näyttelyesineen sijaintipaikkakunnan käräjäoikeus tai muu käräjäoikeus, jossa asian käsittely sopivasti käy päinsä, voi kumota takavarikointikiellon vastaisen toimenpiteen sen estämättä, että toimivalta muutoin on toisella viranomaisella tai tuomioistuimella.

Ratkaisuun, jolla toimenpide on kumottu, ei saa hakea muutosta.

6 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä 29 päivänä lokakuuta 2010

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Kulttuuri- ja urheiluministeri *Stefan Wallin*